

Захарий Зограф (1810–1853) 200 години от рождението му

ЗНАМЕНИТ БЪЛГАРСКИ ВЪЗРОЖДЕНСКИ ХУДОЖНИК-ИКОНОПИСЕЦ, ВИДЕН ПРЕДСТАВИТЕЛ НА САМОКОВСКАТА ХУДОЖЕСТВЕНА ШКОЛА. СЪЗДАТЕЛ НА ВПЕЧАТЛЯВАЩО ТВОРЧЕСТВО, ВКЛЮЧИТЕЛНО ОГРОМНИ СТЕНОПИСНИ АНСАМБЛИ В НАЙ-СЛАВНИТЕ БЪЛГАРСКИ МАНАСТИРИ, ОСНОВОПОЛОЖНИК НА СВЕТСКОТО ИЗКУСТВО У НАС.

Роден е в Самоков. Поради ранната смърт на баща си (Христо Димитров, основоположник на Самоковската художествена школа) израства под грижите на по-големия си брат Димитър Зограф, с когото по-късно работи заедно. От 1827 г. е поверен и израства като духовен ученик на Неофит Рилски.

Създава стенописи с религиозни сюжети, икони, ктиторски стенописни портрети, кавалетни портрети с маслени бои и пейзажи. Най-известните му икони са тези в черквата „Св. Константин и Елена“ в Пловдив (1836 г.) и черквата „Св. Богородица“ в Копривница (1837–38 г.). Сред известните му творби са също и иконите от Плаковския манастир, Долнобешовишкия манастир и други.

Захарий Зограф работи повече стенописи. Той е един от малкото художници, които внасят в стенописите битови и светски елемен-

ти. Най-известните му творби са в Бачковския манастир (параклиса и черквата „Св. Никола“, 1840 г.), черквата на Рилския манастир (1844 г.), Троянския и Преображенския манастир.

През 1851–52 година Захарий Зограф живее и работи в Атон, където създава стенописите в манастира „Лаврата на Св. Атанасий“. Автор е и на икони в параклиса на метоха на Зографския манастир. През 1850 г. създава три стенописни автопортрета в Бачковския, Троянския и Рилския манастир.

През 1853 г. се заразява и умира от тиф като оставя след себе си голям брой скици, които не са превърнати в истински произведения.

Захарий Зограф е не само едно от най-големите имена в българското изобразително изкуство. Той развива и активна обществена дейност – ратува за откриване на български училища, за печатане

на български книги и за българско слово в черквите. Неговият живот и творчество показват многостранността на личността от епохата на Възраждането. ■

Захарий Стоянов (1850–1889) 160 години от рождението му

БЪЛГАРСКИ РЕВОЛЮЦИОНЕР, ОБЩЕСТВЕНИК, ПОЛИТИК, ПУБЛИЦИСТ И ПИСАТЕЛ. УЧАСТНИК В АПРИЛСКОТО ВЪСТАНИЕ И НЕГО ИСТОРИОГРАФ В КНИГАТА „ЗАПИСКИ ПО БЪЛГАРСКИТЕ ВЪСТАНИЯ“.

Захарий Стоянов (Джендо Стоянов Джедев) е роден в село Медвен, Сливенско през 1850 г. До 16-та си година той помага на баща си в селската работа, след това е овчар в селата около Варна и Бургас, а през 1871 – 1872 г. чиракува за шивач в Русе. Там започва да се самообразова, сближава се с най-изявените местни младежи и се включва в Русенския революционен комитет. Участва в Старозагорското въстание (1875) и е един от ръководителите на IV Пловдив-

ски революционен окръг по време на Априлското въстание (1876). Сближава се с главния ръководител на въстанието Георги Бенковски и е свидетел на последните му дни. Успява да се спаси от засадата, в която попада Бенковски, но е арестуван. Попада в различни затвори, но е освободен, защото няма доказателства за негово пряко участие във въстанието. Въдворен е в родното си село, където дочаква началото на Руско-турската освободителна война.

След Освобождението през 1878 г. името на Захарий Стоянов се свързва най-вече с опита за присъединяване на Източна Румелия към Княжество България. След Съединението (1885) Захари Стоянов се изявява като активен общественик, журналист и писател. Организира първите тържества в памет на Христо Ботев и Хаджи Димитър. От 1886 г. се установява в София, където започва активната му политическа дейност. Избран е за депутат в Народното събрание. През 1887 г.

става подпредседател, а по-късно и председател на V-то Народно съ-

брание. Участва и във Великото Народно събрание, което утвърждава Фердинанд за български владетел. Откроява се като една от ключовите фигури в историята на България след Съединението. Умира при посещение в Париж на 2-ри септември 1889 г.

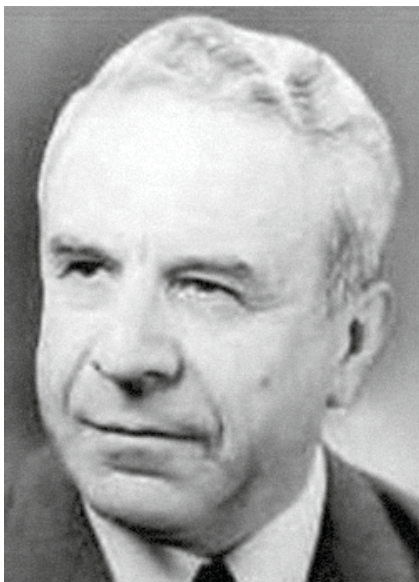
Макар и самоук, Захари Стоянов е талантлив публицист и писател. Пише и редактира различни вестници, като особено внимание заслужава в-к „Борба“, обединяващ всички съединистки лидери в Източна Румелия през 1885 г. Публицистиката му представлява летопис на неговото време. Постепенно започва да се изявява и като писател – основната му творческа дейност е свързана с мемоарно-биографичните произведения. Пише биографични очер-

ци, посветени на големи български революционери и на герои от Априлското въстание („Васил Левски (Дяконът). Черти из живота му“, „Христо Ботйов. Опит за биография“, „Четите в България на Филип Тотя, Хаджи Димитър и Стефан Карджата. 1867–1868“). Името му се свързва най-вече със „Записки по българските въстания Разказ на очевидци, 1870–1876. „, които подготвя в началото на 80-те години на 19 век. С тях той отваря нова страница в българската мемоаристика – събирайки факти, документи и спомени на очевидци, той се опитва да възстанови правдата относно характера на някои събития от нашето национално-освободително движение. Монументалната творба е шедьовърът на цялостното му творчество. ■

Петър Динеков (1910–1992) 100 години от рождението му

БЪЛГАРСКИ ЛИТЕРАТУРЕН ИСТОРИК, КРИТИК И ФОЛКЛОРИСТ. АКАДЕМИК НА БАН И ПРОФЕСОР В СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“, ПОЧЕТЕН ДОКТОР НА ВАРШАВСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ.

Роден е в с. Смолско, Софийско. През 1933 г. завършва славянска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Специализира във Варшава в периода 1934–1935 г. и в Ягелонския университет в Краков през 1935 г. От 1936 до 1938 г. е препода-

вател във Френския колеж в Пловдив. От 1938 до 1979 г. преподава в Софийския университет, през 1941 г. става доцент, а през 1945 г. – професор. Основател е на институтите по литература и по фолклор при БАН. Член-кореспондент е на БАН от 1947 г. и академик от 1966 г. Той е ръководител е на катедрата по българска литература в СУ, на секцията по българска литература до Освобождението в Института за българска литература при БАН, директор е на Института по фолклор към БАН от основаването му, заместник-ректор е на Софийски университет в периода 1962–1964 г. Изнася лекции в университетите в Париж, Букурещ, Загреб, Гьотинген, Кьолн, Мюнхен и др.

Автор е на 21 монографии, между които „Първи възрожденци“, „Българска народна поезия“, „Стара българска литература“, „Български фолклор“, „Възрожденски писатели“, „Старобългарски страници“, „Из историята на българската лите-

ратура“, „В света на Христо Ботев“, „Проблеми на старата българска литература“. Под негова редакция и с негови предговори излизат съчинения на Хр. Ботев, Л. Каравелов, Г.С.Раковски, Паисий Хилендарски, П.Р.Славейков, П.К.Яворов, Й.Йовков, Н.Бончев, А.Мицкевич, Б.Прус и други.

Петър Динеков умира на 22 февруари 1992 г. в София.

Акад. Петър Динеков е един от малкото български учени, които познават българската книга във всички исторически етапи на нейното развитие – от ръкописната книга на Средновековието до наши дни. За него книгата е нещо повече от изследователски обект – тя е част от самия човек, част от атмосферата, винаги с нещо неповторима. В изпълнение на последната му воля, след смъртта му огромната му лична библиотека, съдържаща над 14 000 заглавия и не малко библиофилски рядкости, е дарена на Пловдивската народна библиотека „Иван Вазов“. ■